

Votre Programme Matmidim – Chiour BETH
Parashat Vayéh'i – du 27 au 31 Décembre 2020

בס"ד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

**Les quantités pour les
Birkot Hanéhénin**

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **Les quantités fixées pour les Birkot Hanéhénin** (bénédictions de consommation).

Nous commencerons par étudier la source de ces Brah'ot. Puis nous nous pencherons sur les quantités nécessaires pour pouvoir réciter les Brah'ot avant et après consommation.

Cette souguia est la première partie, la semaine prochaine nous développerons d'autres points concernant les Birkot Hanéhénin.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יאָרע דְבַר תְּקֵלָה עַל יְדֵי, וְלֹא אֶכְשַׁל בְּדַבַּר הַלְכָה, וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שְׁלֹא אִמְרַ עַל טִמְא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טִמְא, וְלֹא עַל מִתָּר אֲסוּר וְלֹא עַל אֲסוּר מִתָּר, וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבַּר הַלְכָה וְאִשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִי יִתֵּן חֲכֵמָה מִפִּי דְעַת וְתִבְוֹנָה. גַּל עֵינֵי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשְׁמַתָּ חֲלָקִי מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלֹא שְׁמַתָּ חֲלָקִי מִיוֹשְׁבֵי קְרִנּוֹת. שְׂאֲנִי מִשְׁכִּימִים וְהֵם מִשְׁכִּימִים. אֲנִי מִשְׁכִּימִים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מִשְׁכִּימִים לְדַבְרֵי בְטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמֵלִים. אֲנִי עֹמֵל וְיִמְקַבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר. אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רָץ לְחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאָר שְׁחַת. שְׁנֹאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדִם לְבָאָר שְׁחַת. אֲנִשִּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבַטַח בְּךָ.

Programme du Dimanche

1. La source des Birkot Hanéhénin

Etudier la Mishna (rapidement) et la Guemara suivante avec les trois Tosfot indiqués concernant les différentes possibilités de source, dont l'une serait MiHatorah apparemment, ce qui soulève plusieurs questions (Il n'est pas nécessaire de s'attarder sur les Dinim Néta Révai etc...)

Rachi (ד"ה אלא סברא הוא) comprend-il que la Svava donnée en fin de Guemarra concerne la Brah'a Ah'arona aussi ?

D'après la conclusion de la Guemara a-t-on encore besoin de la Drasha de Kodesh Hiloulim ? (lié à la question précédente ...)

כיצד מברכין פרק שישי ברכות לה.

כיצד מברכין לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקמני כיצד כדפריך בריש מכילמין (ד' ג.) משום דהכא סברה הוא לברך כדמסיק בגמרא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה אי נמי י"ל דקאי אמתני' דמי שמתו (ד' כ:) דקמני בעל קרי מברך לאחריו ואינו מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לברך על כל דבר ודבר ע"כ קאמר הכא כיצד מברכין:

אחריה וחדר אב"ה. ימינה למה לי קרא הא צפ"ב דקדושין (ד' טז:) גמרינן קדש קדש ממעשר שני א"כ ילף ממעשר שני וי"ל אי לאו קרא דהלולים הוה אמינא דאדרבה ילף לחומרא קדש קדש משביעית ואין לו פדיון. עוד פי' רבינו חיים כהן אי מהתם הוה אמינא כי מעשר שני ממש ודוקא בזמן שמעשר שני נוהג כמו בשנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית לשמטה נוהג חלול אבל שלישיית וששית שמעשר עני דוקא אימא לא קמ"ל חלולים: **שאיין** אומרים שירה אלא ע"ה דייין. פירוש אין אומרים שירה על שום אכילת מוצא כגון זריקת דמים: ונסוך המים כי אם על היין אבל ודאי מצינו שירה בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים: (תמיד נשחט ד' טז.) [ע"ש בחוספות]:

כיצד מברכין וכו' חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו וכן הפת: **בורא מיני דשאים**. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים חרעיים כגון קטניות ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין: **גמ' קדש הלולים**. בנטע רבעי כתיב ומשמע שני הלולים

טעון באכילתו כשחאלנו בשנה הרביעית שהוא מותר באכילה: האי מיבעי ליה. הלולים לשון חלולים חד מינייהו אמא לאורויי אחליה והדר אכליה הוילאהו לחולין ע"י פדיון אס באת לאוכלו חוץ לירושלים ומד ללמדך שלא נאמרה תורת רבעי אלא בכרם שנא' קדש הלולים דבר שמהללין בו טעון חלול וזהו יין: **שאיין אומרים**. הלויים שיר של קרבן במקדש אלא על היין כשמוסקין נכסי מוצא: **הניחא למ"ד כו'**. כולה סיומא דפרכא הוא וה"ק הניחא הא דילפת ברכה מהכא למאן דתני נטע רבעי דאית ליה כל פירות האילן בתורת רבעי ולא דריש מהכא דבר דטעון הלול טעון חלול אייתר ליה חד הלול לברכה: **מאי איכא למיתר**. הא מיבעי ליה למדרש שאין חלול אלא במקום הלול: **חד פני כרם רבעי**. בכל מקום שיש במשנה נטע רבעי תני איהו כרם: **הניחא אי יליף ג"ש**. דריש למלתיה בג"ש ואייתר ליה חד הלול לברכה: **אשקתן לאחריו**.

כיצד מברכין על הפירות א על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העין חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ וועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: **גמ' מנא ה"מ** דתנו רבנן קדש הלולים לה' מלמד שמעונום ברכה לפניהם ולאחריהם מכאן אמר ר"ע אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך והאי קדש הלולים להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה חד דאמר רחמנא אכליה והדר אכליה ואידך דבר המעון שירה טעון חלול ושאינו טעון שירה אין טעון חלול וכדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין השאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המושמת

ולמאן דתני כרם רבעי וכו'.
ועמה קיימא לן דרבעי
נוהג אף בח"ל מיהו ככרם נוהג ולא
בשאר אילנות דכל המיקל בארץ הלכה
כמותו בח"ל ^ט וכרם רבעי בזמן הזה
מחללין על ^ט שוה פרוט' ושוחקו ומטילו
לנהר וכן מפורש בשאלמות דרב אחאי
[פרשת קדושים סימן ק]:

ואתי נמי וית במה הצד. וא"ת
איכא למפרך מה להלד השוה
שכן חייבים בלקט דפרט ככרם היינו
לקט משא"כ בזית דאין צו לקט וי"ל
דניחא ליה למפרך פירכא אפי' יהא
הלד השוה משוה למימי זית מיניה מ"מ
קאמר דשאר מינים לא ידע מיניה:
תינה לאחריו. דעיקר ברכה
לאחריו כדכתיב ואכלת

ושבעת וברכת: **לפניו** כ"ש.
לאו ק"ו הוא דאס כן מהא ברכה
דלפניו מדאורייתא ולעיל פרק מי
שמתו (דף סא). משמע גבי בעל קרי
דלאו דאורייתא הוא ואפי' רבי יהודה
לא פליג אלא משום דעשאן כהלכות
דרך ארץ (שם ד' כג.)^ז:

דבר שאין גודלו מן הקרקע. כגון
בשר וחלב. וא"ת מאי אכירא
בשר אפילו ירקות נמי לא אכירא ליה
וי"ל דאיכא למימר קמה מוכיח ולפי'
רש"י ניחא דגריס דלאו בר נטיעה
מנין וליכא למימר דאתא משאר
אילנות דאיכא למפרך מה להניך שכן
חייבים בפירא: **אלא** סברא הוא
אסור לאדם שיהנה בו. וקרא דנסיב
לעיל אסמכתא בעלמא והגמרא היה
סבור מתחלה דלמוד גמור הוא:
כאן

אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים
במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא
על היין הניחא למאן דתני ונטע רבעי
אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא
למימר דאתמר ר' חייא ור' שמעון ברבי ^ט חד
תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי ולמאן
דתני כרם רבעי הניחא אי יליף ג"ש דתניא
ר' אומר נאמר כאן ^ט להוסיף לכם תבואתו
ונאמר להלן ^ט ותבואת הכרם מה להלן כרם
אף כאן כרם אייתר ליה חד הלול לברכה
ואי לא יליף גזרה שוה ברכה מנא ליה ואי
נמי יליף גזרה שוה אשכחן לאחריו לפניו מנין
הא לא קשיא דאתיא בקל וחומר ^ט כשהוא
שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן אשכחן
כרם שאר מוינין מנין דיליף מכרם מה כרם
דבר שנהנה ונטעון ברכה אף כל דבר שנהנה
נטעון ברכה איכא למפרך מה לכרם שכן חייב
בעוללות קמה תוכיח מה לקמה שכן חייבת
בחלה כרם יוכיח ^ט וחזר הדין לא ראי זה כראי
זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן
דבר שנהנה ונטעון ברכה אף כל דבר שנהנה
נטעון ברכה מה להצד השוה שבהן שכן יש
בו צד מזבח ואתי נמי וית דאית ביה צד מזבח
חית מצד מזבח אתי והא בהדיא כתיב ביה
כרם דכתיב ^ט ויבער מגדיש ועד קמה ועד
כרם וית אמר ^ט רב פפא ^ט כרם וית אקרי כרם

סתמא לא אקרי מ"מ קשיא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח
אלא דיליף לה משבעת המינין מה שבעת המינין דבר שנהנה ונטעון ברכה
אף כל דבר שנהנה טעון ברכה מה לשבעת המינין ^ט שכן חייבין בבכורים
ועוד התינה לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתי בקל וחומר כשהוא שבע
מברך כשהוא רעב לכ"ש ולמאן דתני נטע רבעי הא תינה כל דבר נטיעה
דלאו בר נטיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה אלא סברא הוא אסור לו
לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה: ת"ר ^ט אסור לו לאדם שיהנה מן
העוה"ז בלא ברכה ^ט וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל חכם מאי
עביד ליה הא עביד ליה איסורא אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה

כדאשכחן בברכת המזון דכתיב ואכלת
ושבעת וברכת (דברים ט): חייב
בעוללות. וכרמך לא תעולל (ויקרא יט).
אזוהי עוללות כל שאין להן פסיגין לא
כתף ולא נטף ^ט אלא שורה יחידית של
ענבים: קמה סוכית. דאשכחן
דלכרכה רחמנא ברכה דכתיב תאכל
זה לחם וגו' (דברים ט) וסמך ליה
ואכלת ושבעת וברכת: **לד מונח**. יין
לנכסים וסלת למנחות: **ו' מינין**.
האמורים בארץ חטה ושעורה וגו'
(שם ט) ובתרייהו כתיב ואכלת ושבעת
וברכת: **שכן טעונים בכורים**. דהכי
אמרינן במנחות (פ"ט ד' פד): נאמר
כאן ארץ ^ט כי באתי אל הארץ (דברים
ט) ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה ^ט מה
להלן שנת הארץ אף כאן שנת הארץ:
אלא סברא הוא. דלמחרווייהו אית להו
פירכא למאן דתני כרם ויליף ברכה
מז' המינים איכא פירכא שכן טעונים
בכורים ולמאן דתני נטע רבעי איכא
למפרך התינה מידי דבר נטיעה דלאו
בר נטיעה מנגן אלא סברא הוא דכיון
דנהנה לרין להודות למי שבראס:
מעל. כנהנה מן ההקדש דכתיב
לה' הארץ ומלוואה כדאמרינן לקמן:
^ט (לאחר ברכה. הרי היא לפני אדם:
גזל

Les mots du jour à apprendre :

Comment	קיצוץ
Arbre	אילן
D'où (sait-on) ces choses-là ?	מה"מ = מנא הני מלי'

Programme du Lundi

Etudier le Tslah' pour comprendre :

- comment la Guemara peut émettre la possibilité que les Birkot Hanéhénin soient MinHatorah,
- comprendre les paroles de Rabi Akiva qui ne parle pas de Brah'a Ah'rona alors que c'était le sujet de Tana Kama, et de plus ne rajoute apparemment aucun h'idouch dans ses propos.

צל"ח מסכת ברכות דף לה עמוד א

שם מנא ה"מ וכו'. הא ודאי שלא נעלם מסוגיא זו משנה דפרק מי שמתו [לעיל כ' ע"ב] ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, א"כ מוכח שברכה לפניו היא מדרבנן, אלא שהיה סבור דאף דתנא דהתם סבר שהיא מדרבנן תנא דידן על כרחך סבר שהיא מן התורה, דמדתנא כיצד מברכין וקשה תנא היכא קאי ועל כרחך אקרא קאי, והקשה מנא הני מילי, והתרצן מסיק דסברא הוא, וג"כ שייך למתני כיצד מברכין כמ"ש התוס' בד"ה כיצד. ובזה ניחא מה דמסיק אלא סברא הוא וכו', ומי הכריחו לומר סברא הוא, והיה די באמרו אלא דרבנן הוא, וכמה ברכות תיקנו חכמים בלי סברא זו, וברכת המצות יוכיח דאף דלאו ליהנות ניתנו תיקנו חכמים ברכה לפנייהם. ולפי מה שכתבתי ניחא, כיון דעיקר הקושיא מנה"מ הוא מדתני כיצד, הוצרך לשנויי דכיצד קאי על הסברא

שם מכאן אמר ר' עקיבא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך. לפי המתבאר בכל האי סוגיא יותר מוקמינן קרא על ברכה שלאחריו ממה שנוקמי על ברכה לפניו, וכדמקשה באמת אשכחן לאחריו וכו'. ולפי זה יש לדקדק דאף דמסקינן במסקנא דכל זה אסמכתא בעלמא וחייב הברכות הוא מסברא, מ"מ לפי מה דמסמיך לה ר"ע אקרא, למה אסמכיה אברכה שלפניו היה ליה למסמך אברכה שלאחריו, וכך הוה ליה למימר מכאן אמר ר"ע כל דבר שטעום אדם חייב לברך ברכה לאחריו. וכבוד המנוח מחותני הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מאיר בומסלא צלה"ה הרגיש בזה, ותירץ דמשום דקאמר אסור לטעום, וטעימה היינו אפילו כל שהוא, משום הכי נקט ברכה שלפניו, משא"כ ברכה שלאחריו טעון שיעור, ודפח"ח

ואמנם אכתי יש לדקדק, ואטו ברייתא זו בשיעורין מיירי, הלא רק בגוף חיוב הברכה מיירי, וא"כ היא גופא קשיא למה נקט טעימה ונקט ברכה שלפניו, הוה ליה למימר לאכול ולמימר כל דבר שאדם אוכל חייב לברך לאחריו. ואמנם גברא רבה אמר מלתא חייבים אנחנו למשכוני נפשין אדרב ולחזק דבריו. דודאי ר"ע טעימה אתי לחדש, דהרי בלא"ה קשה מה חידש ר' עקיבא בדבריו יותר מת"ק דברייתא, דהרי גם ת"ק קאמר שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם, וא"כ ר"ע לסייע בא הוה ליה למתני וכן אמר ר"ע, אבל אמרו מכאן אמר ר"ע, משמע שבא לחדש דבר חדש. ועל כרחך צ"ל שהת"ק קאמר שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם, והשוה ברכה לפנייהם לברכה שלאחרייהם, וא"כ הוה אמינא שגם בשיעור הם שוים, לכן בא ר"ע לחדש שברכה לפנייהם אין לה שיעור אפי' לטעום אסור קודם שיברך

ואמנם גוף הדבר דברכה ראשונה הוא גם על פחות מכשיעור, ניחא לפי המסקנא דסברא הוא אסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה, וגם כל שהוא הנאה היא, אבל לפי ההוה אמינא שברכות הם מן התורה, היא גופא קשיא מה נשתנה ברכה שלפנייה מברכה שלאחריה, ולמה זו צריכה שיעור וזו אינה צריכה שיעור. ונראה דסברת ההוה אמינא שמן התורה שניהם שוים דצריכים שיעור, אלא שחכמים גזרו שלא יטעום כלום עד שיברך לפנייה גזירה שמא יאכל כשיעור, וגזירה זו שייכא בברכה שלפנייה, אבל בברכה שלאחריה אם אכל פחות מכשיעור לא שייך למיגזר, לכן אין חיוב ברכה אחרונה פחות מכשיעור אפילו מדרבנן. ושוב מצאתי בכסף משנה פ"ג מהל" ברכות הל' י"ב שכתב ג"כ טעם זה שמברך על כל שהוא שמא ימלך לאכול יותר

ובזה אפשר לתרץ מה שנתקשינו [ד"ה מנא ה"מ] איך היה הוה אמינא שברכה לפנייה היא מן התורה, א"כ איך שנינו בפרק מי שמתו בבעל קרי שעל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, ואם אידי ואידי דאורייתא מאי שנא לפניו ומאי שנא לאחריו. ולפי מה שכתבתי ניחא, דבעל קרי מברך על המזון לאחריו מיירי שכבר אכל כדי שביעה ונתחייב בברכת המזון מן התורה ושוב ראה קרי מברך כדת של תורה, אבל לא לפניו שהרי לפניו היינו שכבר הוא בעל קרי, א"כ יאכל פחות מכשיעור ולא יבוא לידי חיוב דאורייתא, ואף שיהיה עליו חיוב דרבנן לא יברך. ולקמן [ד"ה ודע דבמסקנא] יבואר עוד

Un peu de Moussar ... (optionnel) :

אליה רבה סימן רב

א) גרסינן [ב"ק ל ע"א] האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות. ולכאורה תמוה דמשמע מי שלא קיים אותן חסיד הוא דלא מקרי אבל רשע נמי לא מקרי, הא כתיב [משלי כח, כד, ועיין ברכות לה ע"ב] חבר הוא לאיש משחית, אלא ר"ל שלא יסמוך על הכלל ושאמר (על) שהכל יצא אלא ילמוד מילי דברכות לברך על כל מין ברכה השייך לו, וכתב בכתבי האר"י [עי' שער המצות פ' עקב] זה לשונו, הפוטר עצמו בברכות שהכל הרי זה בכלל בור שקללוהו חז"ל [ברכות כ ע"ב] ע"כ

Les mots du jour à apprendre :

Il enseigne Cela nous enseigne	מְלַמֵּד
Rien	קְלוּם
C'est pour cela	לְהִכִּי

Programme du Mardi

Définir comment les Richonim ont compris la Maskana (conclusion) de la Guemara pour savoir si les Birkot Hanéhénin ou certaines d'entre elles sont MinHatora ou Miderabanan

Revoir les Tosfot

רבינו חננאל

ואסיקנא למאן דתני כרם
רבעי, שבעת המינין טעונין
ברכה לפניהם ולאחריהם,
לאחריהם מן התורה
ולפניהם מקל וחומר.
ולמאן דתני נטע רבעי, כל
גדולי קרקע טעונין ברכה
מן התורה ושאר דברים
סברא הוא שאסור לאדם
שיטעום כלום קודם שיברך.

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לה עמוד א

קל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן, ולא קל וחומר ממש הוא דאלו כן שבעת המינין יהיו טעונין ברכה לפניהן מן התורה ואנן תנן לעיל בפ' מי שמתו [כ' ב'] גבי בעל קרי ועל המזון מברך לאחרי ו אינו מברך לפניו וטעמא משום דלאחריו הוי דאורייתא לפניו לא הוי אלא מדרבנן כדאיתא התם בגמרא ואפילו לר' יהודה דאמר מברך לפניהם ולאחריהם היינו משום דסבירא ליה דבעל קרי מותר בהם משום דעשאום כהלכות דרך ארץ כדאיתא התם אלא משום דלא סלקא הא שמעתא לא דייקין בה כולי האי

הכי גרסינן בכל הספרים סברא הוא אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כלומר בכולהו בין מידי דבר נטיעה ובין מידי דלאו בר נטיעה ובין למאן דתני נטע רבעי ובין למאן דתני כרם רבעי ליכא דטעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו מן התורה אלא שבעת המינים בלבד שהן טעונין לאחריהן מן התורה הא שאר מינין בין לפניהן בין לאחריהן אין טעונין כלל אלא מסברא וקרא אסמכתא בעלמא

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן א

גמ' ת"ר קדש הלולים לה' מלמד שטעון ברכה לפניו ולאחריו מכאן אמר ר"ע אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך מסקינן דמסברא ידעינן שאסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה וקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר קרא בא לנטע רבעי [...]

רבינו יונה מסכת ברכות דף כד עמוד ב

כיצד מברכין על הפירות וכו' דרך התלמוד לדקדק בלשון כיצד לאיזה דבר חוזר כי הוא אינו נופל אלא על דבר שהוזכר מתחילה והכא חוזר למאי דאמרי' בפירקא קמא (ד' יא א) שלא לחתום אינו רשאי לחתום וקאמר עלה בגמרא כגון ברכת הפירות והמצות ואחר שפי' ענין שאר הברכות של ק"ש ותפלה שואל עכשיו ברכת הפירות שאינו יכול לחתום בה בברכה איזהו נוסח שלה

[...]

גמ' קדש הלולים לה' מלמד שטעון ברכה לפניו ולאחריו וכו' כלומר מדקאמר הלולים דמשמע ב' הלולים שמעינן דצריך ב' ברכות ואין זה אלא אסמכתא דודאי מן התורה אפי' שבעת המינין שטעונין ברכה לאחריהם מן התורה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת אינם טעונים ברכה מן התורה לפנייהם אלא מדרבנן

Les mots du jour à apprendre :

Il a besoin	מְבַעֵי לִיָּה
Ca va bien	הַנִּיחָא
Pour celui	לְמֵאן

Programme du Mercredi

2. Les quantités qui rendent H'ayav de Birkat Néhéin

Pouvez-vous prouver que cette Guemarra concerne la Brah'a Ah'arona ? (réponses à travers les Richonim)

לח: כיצד מברכין פרק שישי ברכות

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליח יכיון דשקילא לגרעיניה

בצר ליה שיעורא אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית בינוני בעינן (והא איכא) וההוא דאיתנו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקלוה לגרעינותיה פש ליה שיעורא ⁶ דתנן "זית שאמרו לא קמן ולא גדול אלא בינוני" זהו אגורי ואמר רבי אבהו

(suite
דף לט.)

רש"י

בצר ליה שיעורא. וגבי ברכת פירות הארץ אכילה כתיבא⁶ ואכילה בזמית: כזית שאמרו. לענין שיעור כל אכילות: אגור בסוכו. מזומן

תוס'

בצר ליה שיעורא. היינו דוקא בצרכה שלאחריו דבעינן שיעור אבל בצרכה שלפניו אפילו פחות מכשיעור דאסור ליהנות בעולם הזה בלא ברכה בין לענין אכילה בין לענין שתייה אבל בצרכה שלאחריו בעינן שיעור מלא לוגמיו על כן יש לזהר לשתות מכוס של

צרכה * מלא לוגמיו כדי שיצרך לאחריו מעין ג' ברכות * והר"י היה אומר בצורא נפשות כיון דלאו צרכה חשובה היא אפי' בצציר משיעורא מצרכינן צורא נפשות רבות ולא נראה דכיון דצורא נפשות תקנוה כנגד על הגפן כי היכי דעל הגפן בעי שיעורא בצורא נפשות רבות נמי בעי שיעורא [ובירושלמי ר' יוחנן היכי

רא"ש מסכת ברכות פרק ו' סימן טז

א"ר חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מלוח ובירך עליו תחלה וסוף א"ל רבי ירמיה בר אבא לרבי זירא האי זית מלוח כיון דשקלתיה לגרעיניתיה בצר ליה שיעורא. אברכה אחרונה קבעי אבל ברכה ראשונה

אפילו כל דהו מברך דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. וכן פירש"י בסוכה פרק הישן (דף כו ב) גבי עובדא דרבי צדוק שהביאו לו פחות מכביצה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו דמשמע הא לפניו בירך וה"נ אמרינן בירושלמי דפירקין דכל שאומרים עליו שלש ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ כל שאין אומרים עליו שלש ברכות אין אומרים לפניו המוציא לחם מן הארץ התיבון הרי פחות מכזית שאין מברכין עליו שלש ברכות לא יברכו לפניו המוציא. א"ר יעקב ברבי אחא לשאר מיניו נצרכה פי' לא אתי לפלוגי בין דבר שיש בו שיעור לדבר שאין בו שיעור אלא בין פת לשאר מיני מאכל כגון מעשה קדרה וכובא דארעא ופת הבאה בכיסנין היכא דלא קבע סעודתיה עליהו ופת אורז ופת דוחן שאין מברכין עליהם שלש ברכות אין אומרים לפניהם המוציא אף על גב דלעיל בריש פירקין (דף לה) נפקא לן ברכה לכתחלה ק"ו מלבסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא אמרינן דיו שלא יברך על משהו שבתחלה כמו שאינו מברך לבסוף דלאו קל וחומר גמור הוא דמה לבסוף שכן נהנה כבר כדאמר לעיל תדע דברכה לפניו לאו דאורייתא היא דהא תנן לעיל בפרק מי שמתו (דף כ ב) בעל קרי מברך על המזון לאחריו ואינו מברך לפניו. וכן בפרק היה קורא (דף טז א) הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעה"ב אוכלין פתן ואין מברכין לפניו אבל מברכין לאחריה

רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה א

מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו

הלכה ב

ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריה עד רביעית

שם פרק ג הלכה יב

במה דברים אמורים שאכל מכזית ולמעלה אבל אכל פחות מכזית בין מן הפת בין משאר אוכלין, והשותה פחות מרביעית בין מן כ היין בין משאר משקין, מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין ולבסוף אינו מברך כלל

כסף משנה הלכות ברכות פרק ג הלכה יב

ואכתי קשיא לי מה ראו חכמים להחמיר בברכה שלפניו שהיא מדרבנן יותר מברכה אחרונה שהיא מדאורייתא. ונ"ל שלכך אמרו דבתחלה יברך אפילו על כל שהוא שמא ימלך ויאכל כשיעור ונמצא שהיה צריך ברכה לפניו ואין בידו לתקן אבל לאחריו אוקמוה אדינא שאם אכל כשיעור יברך ואם לאו לא יברך. ומ"ש רבינו דשיעורא דמשקין ברביעית טעמו מדאשכחן בעלמא לענין אכילת איסורין דחייב בשתיית משקין אסורין ברביעית דומיא דאוכלין בכזית

Les mots du jour à apprendre :

Il apprend	יְלִיף
Ici	כָּאן
Plus loin Ci-après	לְהֵלן

Programme du Jeudi

---

3. Le Din de בריה

Objectif : définir quand est-ce qu'un fruit est considéré comme une Biria et quelles sont les conclusions Halah'a des Richonim.

תוס' (דף לט. ד"ה בצר ליה שיעורא)

[...]

שיעורא וצירושלמי ר' יוחנן היכי
ברוך אזית הא לא הוי שיעורא וקאמר
משום בריה דאפילו לא אכל אלא
פרידה אחת של ענב או פרידה אחת
של רמון בעי ברוכי משום דצבריה
מברכין אפילו פחות מכזית וחולק על
גמרא דידן כדמשמע הכא א"כ אין
הלכה כמותו של ירושלמי (א) וה"ר יוסי
היה מפרש שהירושלמי אינו חולק על
הגמרא שלנו דהכא מיירי שהוסרו
הגרעינים ונמלח אס כן לא היה
כצרייתו אבל אס אכלו שלם אפי' אס
היה פרידה אחת של רמון מברך עליו
תחלה וסוף וגמרא ירושל' היה סבור
שהזית היה שלם ולכך הוצרך לתרץ
באותו ענין דאכל פרידה י' דצריה
ואינן חולקים יחד ועוד יש צירושלמי

[...]

רא"ש מסכת ברכות פרק ו' סימן טז

מי סברת ר' יוחנן זית קטן אכל זית גדול אכל וכו'. וברושלמי מייתי עובדא אחרינא. רבי יוחנן נסב זית ובירך
לפניה ולאחריה והוה ר' חייא בר אבא מסתכל ביה אמר מאי הדין בבלאה מסתכל לית ליה כל שהוא ממין ז'
טעון ברכה לפניו ולאחריו. אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגרעיניתיה ממעטיה. ולית ליה לר' יוחנן מפני
שגרעיניתיה ממעטיה מה עבד ליה ר' יוחנן משום בריה. מלתייה דר' יוחנן אמרה שכן אם אכל אפי' פרידה אחת
של ענב או פרידה אחת של רמון שהוא טעון ברכה לפנייה ולאחריה והשתא אי הוה עובדא דגמרא דידן ההוא
עובדא גופא דירושלמי א"כ חולק גמ' דידן על הירושל' וס"ל דאפי' בריה בעי כזית וגמ' דידן עיקר. אבל אפשר
דשני מעשים הוו והאי(ק) דירושלמי הוי זית שלם כשהובא לפניומוח אף על גב שהשליך הגרעינים כיון שהובא
לפניו שלם ונהנה מבריה שלימה מה שדרך לאכול ממנה יש כאן שיעור. אבל האי עובדא דגמרא דידן אפשר
דהאי זית מליח דהובא לפניו בלא גרעין היה כי ההיא דסוף אין מעמידין (דף מ ב) גבי זיתי גלוסקא דקתני רבי
יוסי אומר השלחים אסורים. היכי דמי שלחים א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחז בידו וגרעיניתו נשמטת ובהך זית
איירי הכא הלכך לא הוי בריה וירא שמים יחמיר(ר) שלא יאכל פחות מכשיעור להסתלק מן הספק

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לט עמוד א

ההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה ואף על גב דשקלת לגרעינתיה קאי שיעורא, ובירושלמי אמרו טעמא אחרינא דגרסינן התם ר' יוחנן נסב זיתא ובירך לפניו ולאחריו והוה רבי חייא בר אבא מסתכל ביה, אמר ליה בבליא למה את מסתכל בי לית לך כל שהוא ממין ז' שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו, אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגרעינתו ממעטו, (מה עבד ליה רבי יוחנן) ולית רבי יוחנן ידע שגרעינתו ממעטו מה עביד ליה רבי יוחנן משום בריה, מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אכל אפילו פרידה אחת של ענב פרידה אחת של רמון שהיא טעונה ברכה לפניו ולאחריה, ואפשר דכיון דלא נסיב לה גמרין האי טעמא ואדרבה איצטריך למימר דזית גדול הוה שמעינן מינה דליתא להא דירושלמי ואלו אכל פרידה אחת של ענב ולית ביה כזית או פרידה אחת של רמון לא מברך אחריו עד שיאכל כזית, וי"ל דאיתא נמי להא דירושלמי אלא דבירושלמי סברי דר' יוחנן זית שלם אכל ולא הסיר גרעינתיה ומש"ה חשיב ליה בריה, אבל בגמרין סברי דלא אכל גרעינתיה אלא הסירו וזרקו והלכך לא חשיב בריה ומש"ה איצטריך למימר דזית גדול הוה דלאחר שנפרך או שנחתך או שנמוח לא חשיב בריה בשום מקום בכל איסורין שבתורה וכן נראה שמתרצין בתוספות

Psak halah'a : étudier le Choulhan Aroukh et Mishna Broura א' סימן ר"י עיף א'

Les mots du jour à apprendre :

A plus forte raison	כָּל שֵׁבֶן
Mesure Cours (enseignement)	שְׁעוּר
Il vient (On l'apprend)	אָתָּיָא

הלכות ברכת הפירות סימן רט רי

ד הרמב"ם שם (משנת מהרי"ל סימן ל"ב ז"י ס"א ר"ו): ג (ט) יכל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף (י) חוץ מברכת המזון מפני שהיא (ו) [ג] (יא) של תורה:

רי האוכל פחות מכזית מה דינו. ובו ב' סעיפים:

א חס' ברכות
יש ל"ט ורמב"ם
פ"ג מה"כ והר"ש
והרשב"א שם

א (א) האוכל פחות (ב) [א] מכזית בין מפת בין משאר אוכלים והשוותה

באר היטב

שערי תשובה

* [ג] של תורה. ענה"ט ועיין בשו"ת משאת משה סי' א' שהאריך בפרטי דינים של ספק ברכות ועיין בלקוטי פרי"ח ושם מובא שם נסתפק בזה"ל חזר ואמר גם ברכה רביעית ועיין בנהגות עולם סי' ע"ח:
[א] מכזית. ענה"ט ועיין ב"ח יהודה סימן כ"א וכתב בגר"י בשם ורע אמת צפת סופגנין שנפתח עד שאין האוירים שבו נרגשים האוכל מאותו המין ויצרך ויזיל גם על הספק

(ב) מכזית. כל האוכלין מנטרפים לכזית אכל חצי זית מו' המינין פת ודבר אחר וכל המשקין מנטרפין לרביעית אכל האוכל והשוותה אין מנטרפין עיין סי' תרי"ב וכ"כ צ"ח גן המלך סי' כ"א. וזיר שע"ג ירק מנטרף דכל אכשורי אוכלא אוכלא הוא וה"ה צפת השרי במשקה או זיין אכל רוטב של צפר אינו מנטרף דהוי משקה

משנה ברורה

דביצור בינמיס] ואפילו לא היה דעתו צהדיא לשמות יותר ורק בסתמא (יג) כיון שהזיל אחרים בצרכו שיהיו יכולים לשמות היין שלפניהם נמצא שלא היתה ברכתו לבטלה ולכן מותר גם לו לשמות שאר יין. והנה הרמ"א איל לשיטתו בסימן ר"ו ס"ג^א בהגהה ש"ל שם דהיכא שלא היה דעתו צהדיא ורק בסתמא לריך לחזור ולצרך ולכן צענינו נמי כתב דהא דעתו וכו' אכל לפמ"ש"כ שם צמ"ב וזה"ל דיש כמה פוסקים שסוברין דאפילו בסתמא כל שהיו לפניו על השלשן צענת ברכה ממילא חל הברכה על כולם ואין לריך לחזור ולצרך כשנשפך הכוס שצריך עליו א"כ ה"ה צענינו כשנמצא מים ושומה כוס אחר יין שהיה לפניו בכל גוויי א"ל לחזור ולצרך: ג (ט) כל הברכות וכו'. משום שהן מד"ס וספיקא לרצונן לקולא ועיין לעיל סימן קס"ו ס"ט צמ"ב: (י) חוץ מבהמ"ז. והוא שאכל כדי שציעה דלא הוא מחוייב מן התורה ועיין לעיל קפ"ד ס"ד צמ"ב. והנה מהמתברר משמע שסתם כהרמב"ם וסמ"ג סוברין בברכה מעין שלש שמצרכין על שצעת המינים הוא מדרבנן אכל צאמת יש הרבה ראשונים סוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שציעה (יד) מפירות או תבשיל של צעת המינים ונסתפק לו אם צריך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויצרך אחריו ויזיל עי"ג גם הספק שלו ועיין צמ"ג שמלדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משצעת המינים כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מוונות ויכלול בהצרכה: (יא) של תורה. ועיין בסימן מ"ו צמ"ב סק"א מ"ש לענין ברכת התורה אם נסתפק:

א (א) האוכל. כל האוכלין (ב) מנטרפין לכזית לצרך עליהן ברכה דביצור בינמיס] ואפילו לא היה דעתו צהדיא לשמות יותר ורק בסתמא (יג) כיון שהזיל אחרים בצרכו שיהיו יכולים לשמות היין שלפניהם נמצא שלא היתה ברכתו לבטלה ולכן מותר גם לו לשמות שאר יין. והנה הרמ"א איל לשיטתו בסימן ר"ו ס"ג^א בהגהה ש"ל שם דהיכא שלא היה דעתו צהדיא ורק בסתמא לריך לחזור ולצרך ולכן צענינו נמי כתב דהא דעתו וכו' אכל לפמ"ש"כ שם צמ"ב וזה"ל דיש כמה פוסקים שסוברין דאפילו בסתמא כל שהיו לפניו על השלשן צענת ברכה ממילא חל הברכה על כולם ואין לריך לחזור ולצרך כשנשפך הכוס שצריך עליו א"כ ה"ה צענינו כשנמצא מים ושומה כוס אחר יין שהיה לפניו בכל גוויי א"ל לחזור ולצרך: ג (ט) כל הברכות וכו'. משום שהן מד"ס וספיקא לרצונן לקולא ועיין לעיל סימן קס"ו ס"ט צמ"ב: (י) חוץ מבהמ"ז. והוא שאכל כדי שציעה דלא הוא מחוייב מן התורה ועיין לעיל קפ"ד ס"ד צמ"ב. והנה מהמתברר משמע שסתם כהרמב"ם וסמ"ג סוברין בברכה מעין שלש שמצרכין על שצעת המינים הוא מדרבנן אכל צאמת יש הרבה ראשונים סוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שציעה (יד) מפירות או תבשיל של צעת המינים ונסתפק לו אם צריך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויצרך אחריו ויזיל עי"ג גם הספק שלו ועיין צמ"ג שמלדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משצעת המינים כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מוונות ויכלול בהצרכה: (יא) של תורה. ועיין בסימן מ"ו צמ"ב סק"א מ"ש לענין ברכת התורה אם נסתפק:

שער הציור

(יג) ואם לא היה יין לפניו רק שהיה סגור להשקותו מכוס זה פשוט דלא מהני: (יד) ובפת הבאה בצינורין לא יזייר זה דאם אכל מהם כדי שציעה הוא כמו לחם גמור וחיוב לצרך עליו צהמ"ז ודלעיל בסימן קס"ח ולכאורה משמע דהוא מה"ת אם אכל כדי שציעה כמו בשאר לחם [וצמ"ג בסימן קס"ח צמ"ב] נסתפק שם בזה צמ"ו ועיין מש"כ שם בצינור הלכה: (ה) מ"א: (ו) ספק שמה קי"ל כר"י דאפילו צפוחות מכזית מו' מינים לבד נמי מצרכין צמ"ג ואפילו להחולקין עליו מ"מ כאן שאכל כזית בין הכל שפיר מצרכין צמ"ג [כנה"ג ע"ש]: (ג) מ"א: (ד) היינו המשקין שהם חוץ מין אכל חצי רביעית יין וחצי רביעית שזר יש לעיין אם מנטרפי לצמ"ג דהא יש ספק שמה לריך ציין לצרך על כזית ברכה הראויה לה: (ה) עיין בא"ח ונחמד משה שמפקקין בזה דלמלא דוקא לענין יוה"כ"פ משום דקים להו לרבנן דלא מיתבא דעמיה משא"כ בעלמא: (ו) מ"א: (ז) דלא גרע משרי במשקה וממה שסיים המ"א וכו' סימן קנ"ח ס"ה ע"ש צמ"א משמע לכאורה דכלל גוויי קרוי משקה וז"ע: (ח) כללענ"ד דזהו כוונת המג"א ועיין בא"ח כלל י' סט"ו משמע שהוא מפרש להמ"א דלף צענל צרוטב אין מנטרף ולא נהירא. ודע דהמ"א משיב על המ"א ודעתו דאם עכל פת ציין אין מנטרף היין ודעתו דדוקא לענין יוה"כ"פ משום יחויב דעמא והביא המקור מחו"י שם אכל המעיין בהרמב"ם פ"ב מהלכות עשור הלכה ו' משמע דדין היר לאו דוקא לענין יוה"כ"פ: (ט) מ"א ועיין לקמן סימן תע"ה סקט"ו צמ"א ונסימן תרי"ב וצומו דף פ' ע"ב צמ"ג ד"ה כזית ותמלא כמו שביארנו [ודע דכדברי המ"א מלאמי צמ"דושי הרא"ה על הרי"ף בפרק כ"מ וכן הוא ג"כ דעת הגר"א בסימן ר"ח ס"ט ודלא כנה"ג]: (י) וגם זה לא צריך כולי האי דלפטר דלף שיש כדי שציעה ואכלת ג"כ צענין וזה לא מקרי אכילה כמו שכתב המ"א ואפשר דמשום זה סיים הפמ"ג וז"ע אך אם אכל כזית אחד מזה צמ"א טדאי חיוב מן התורה מ"מ ודוק: (יא) עיין צלחם משנה פ"ב מהלכות עשור ה"ד ותבין מה שצינו^ב הלשון מלקמן סי' תרי"ב וי"ל דקחם שחית

הגהות ותיקונים: א ס"ו: ב ששינינו: [1]*

ל"קושי דברי הרב: א) ובסידור סדר ברכת הנהנין פרק ח' הלכה ח' כתב: רוטב שנבשל בו אוכל אינו מצטרף עמו, כי משקה גמור הוא לכל דבר וכן אוכל שנימוח כ"כ עד שראוי לשחיה יצא מתורת אוכל וכן משקה שנקרש עד שראוי לאכילה יצא מתורת משקה אפילו יש בו טופח ע"מ להטפיה.

הלכות ברכת הפירות סימן רי

קכב באר הגולה

(ב) פחות (ג) [ב] מרביעית בין מיין בין משאר משקים (ג) מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין (ד) ולאחריו אינו מברך כלל יריש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא (ג) כברייתו כגון (ה) גרגיר של ענב או של רמון (ו) שמברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית לכך נכון ליהזר שלא לאכול בריה פחות מזכית. הגה ולא מקרי בריה אלא אם אכלו (ז) כמות שהוא (ח) אכל אם לקח (ד) [ג] (ט) הגרעין ממנו לא מקרי בריה (הרי"פ סי' כ"ד)

שערי תשובה

כוח ממנו כמות שהוא אינו מברך ולפי האמת לא אכל כוח: [ג] מרביעית. ענה"ט וענין שיעור רביעית של תורה ענין כספר צה אפרים על טריפות נקוטרים המשוות שיש חילוק בין שיעור רביעית דאורייתא להיכא שאין החיוב רק מדרבנן וזה חלוי בספק שיעור אגודל אם מודדין במקום הרחב או במקום הקצר ולפי מ"ש החוס' מנחות יש עוד ספק אם לשער בשיעור קשר אגודל ע"ש: * [ג] הגרעין. ענה"ט

באר היטב

מ"א. ואם אכל מעט וחזר ואכל מעט אם שהה יותר מכ"פ אין מנטרף לזכרה אחרונה. ולענין שמה ע"י סי' תרי"ב ס"י וע"ל סי' ר"ד לענין שמיית הקאוו"י מש"ש. אם אכל פחות מכשיעור והלך למוך וחזר למקומו דלרין לברך שנית בתחלה אפי' צפת דהא אין טעון ברכה אחרונה ודינו כשאר דברים ולכן ל"ע אם חזר ואכל פחות מכשיעור אם מנטרפין דהוי כמו היסח הדעת וי"ל דמנטרפין מ"א.

דבר שהיה בו כוח ונלמטק ונמטעט בשיעורו אין לברך אחריו ואם אח"כ חזר ונתפח שפיר מברכין עליו לאחריו גן המלך סי' קכ"ב ויד הארין: (ב) מרביעית. הט"ו כחז דין שרף נמדימתו אינו בכלל זה דלפילו לא שהה רביעית מברך ברכה אחרונה דלולין בחר שיעור שמה לרוב בני אדם אכל המ"א בסי' ק"ך ס"ק ד' כחז דלפי' בין שרף רריך שיעור רביעית דלא חלקו בין משקה למשקה ע"ש וכ"כ הרב בעל בית יעקב סי' י"ז ודחה שם דברי הט"ו ע"ש [וכן פסק בס' אליה רבה]. שיעור רביעית היינו צ"ל ומחלה. תמלל כלי יין ומתן לחובו צ"ל ומחלה ומה שיו"ל ממנה הוא רביעית ודוקא בין שנגד ע"ג הכלי ואינו יולא כ"כ אכל במים יולא יותר לכך יעשה כמ"ש סי' תנו"ו ע"ש [אכל בס' אליה רבה מביא בשם מהרי"ל ושל"ה דימלא אפילו במים ע"ש] ובשל"ה כחז דהוא כמעט מלא ב' קליפות מוציאת מרגולת וכל הדברים משערין בצינים ביונים מ"א: (ג) כברייתו. משמע בחולין דף קי"ט דקטנית א' מקרי בריה אע"פ שהרבה גדלים בשריט א'. דג קטן מיקרי בריה חות יאיר סי' ק"ס: (ד) הגרעין. ואם אכל מה שבחן הגרעין מקרי בריה דהרי אכל

משנה ברורה

לרביעית (יב) יש אומרים דאינו מנטרף וי"א דמנטרף לא לא שהה ממחלת השמיה עד סוף השמיה יותר מכדי אכילת פרס [מלקמן בסיומן תרי"ב ס"ן] והגר"א הסכים שם צדאורו להלכה כדעה זו השניה. והנה לענין שמיית טה"ע וקאפ"ע שהדך לשמותו כשהוא חס וקשה לשמותו בלא הפסק כדרך שאר משקין כ"א מעט מעט (יג) יש מחלוקת רבה בין הפוסקים אם לרין לברך ברכה אחרונה (יד) לדעה ראשונה הג"ל ובמחלוקת השקל ונח"א מזלדים שלא לברך וכ"כ דה"ח וכן הוא מנהג העולם. ואנשי מעשה נוהגין שלבסוף שמייתן מניחין כדי שיעור רביעית שיטעון מעט כדי שיוכל לשמות רביעית בלא הפסק ולברך ברכה אחרונה ועוד לעשות כן כדי לנאח אליבא דכו"ע ונפרט לדעת הגר"א הג"ל דפסק כדעה שניה דהשיעור הוא כדי אכילת פרס לענין לירוף גם בשמיה (טו) צודאי נכון לעשות כן. אם אכל פחות מכשיעור והלך למוך וחזר מיד צודאי (טז) לרין לברך שנית בתחלה אפילו צפת יש לעיין אם חזר ואכל פחות מכשיעור נכדי אכילת פרס אם מנטרף דלולין כיון שהלך למוך הוי כמו היסח הדעת ועיין במ"א דמ"ד דמנטרף: (ב) פחות מרביעית. ושיעור רביעית וכזית עיין לעיל*

שער הציון

רביעית משערין כדרך שמיית בני אדם שאינו שומהו בנת אחת כ"א בשתי פעמים שהוא מדת ד"א כדלעיל בסיומן ק"ע ס"ה ע"ש ומה דליאת ברמב"ם פי"ד מהלכות מאכלות אסורות שמה מעט וחזר ושהה אם יש מחלוקת שמה ראשונה עד סוף שמה אחרונה כדי שמיית רביעית מנטרפין לכשיעור וכי מיירי צכה"ג שלא הפסיק יותר משיעור זה ומה שכחז עוד וי"ל אין מנטרפין היינו שהפסיק יותר משיעור זה מעט ובה יחא מה שהקשה שם בל"מ וכד תעין הוא חיך ג"כ מעין זה ומה שכחזנו בפנים והפסיק מעט היינו ששהה מעט יותר משאר בני אדם ששוין בנאמנע השמיה ועיין בנ"א כלל ג' אות ל"ח והלעג"ד כתבתי: (יב) המחבר לקמן בסיומן תרי"ב ס"ס כדעה זו בתחלה ועל דעה שניה כחז בשם י"א משמע דהכי ס"ל: (יג) עיין בגנה"ט סיומן ר"ד ס"ז ובשע"ט שם: (יד) לדעה שניה השיעור דוקא אם נשתהה מחלוקת עד סוף יותר מכדי אכילת פרס: (טו) לדעתו כ"ז שלא נשתהה יותר מכדי א"פ חייב ברכה אחרונה וכדי לנאח גם דעת המחבר דסחם בסיומן תרי"ב צ"ל כדעה הראשונה לכן טוב לעשות כן: (טז) דהא אין טעון ברכה אחרונה ודינו כשאר דברים: (יז) ואף דמן המורה כדי שציעה בעיני מ"מ כשתקנו חו"ל אטמכו אלשנא דקרא דכתיב ואכלת ואכילה דכל התורה הוא לא פחות מזכית: (יח) כ"מ פ"ג מה"ב: (יט) כגון של עללה וכלאי הכרס ובה"ג: (כ) וה"ה דג קטן הוי בריה [אחרונים]: (כא) וה"ה אם חלקו מקודם לשמים ואכלו [ח"א]: (כב) דאף דלדעת הר"י יש לומר דלא הוי בריה כיון שאין דרכו לאכול כיון דלדעת התוספות והרא"ש והטור והרשב"א והרי"ו כולם ס"ל דנהי"ו הוי בריה כוומיהו נקטיין [מח"א]: (כג) דאף דלדעת הר"י יש לומר דלא הוי בריה כיון שאין דרכו לאכול כיון דלדעת התוספות והרא"ש והטור מיירי דוקא בענינים רומונים מ"מ לדינא צודאי הדין עם המח"מ וכמו שהספיר דבריו ונפרט בדבריו חמודות וצבאור הגר"א איתא פירוש דעת הרמ"א הוא כדעת הרשב"א ע"ש: (כד) דהרי כחז המ"א דזה הוא רק להרא"ש דס"ל דע"י דבר שאין דרך לאכול לא נחבטל שם בריה וא"כ להרמ"א שפסק דלא כהרא"ש וכמו שכחז הגר"א יש להקל בפרט שדוע דעת הר"י והרמב"ם שלא לחלק בין בריה לשאנו בריה והוא תמלל דר"ם אין להחמיר ועיין בא"י והלעג"ד כתבתי: (כד) דברי חמודות והגר"א ואף שדבריו הרמ"א איתא ג"כ דברי הרא"ש ממילא אין ראה לדין זה מ"מ פשוט דיש להקל בזה דיש לנרף דעת הר"י והרמב"ם דמקילין בעיקר דין זה וגם הר"י צודאי מיקל בזה כמו שכחז המ"א:

[ד]*

הגהות ותיקונים: (א) לקמן: (ב) תרי"ב:

ליקוטי דברי הרב א ובסידור סדר ברכת הנהנין פרק ח' הלכה ו' פסק ששעור הצרוף הוא בכדי אכילת פרס, ולפיכך יש לברך ברכה אחרונה על קאוו"י וטיי"א חמין אם לא שהה יותר מכדי אכילת פרס. (ב) ובסידור פרק ח' הלכה ב' כתב כהמ"א דמצטרף. (ג) ובסידור פרק ח' הלכה ט' כתב דדוקא אם נחתך קודם שהובא לפניו. (ד) ובסידור פרק ח' הלכה ט' כתב: וכן פרי שאין דרך לאכול גרעיניה כיון שאכל מה שראוי לאכול כבנה הרי אכל בריה שלימה, והוא שהובא לפניו לאכול כשהוא שלם. אבל אם קודם שהובא לפניו חסר ממנו גרעיניתו אין עליו חיובות בריה.

הלכות ברכת הפירות סימן רי

ג חו"ט בבויה כ"ו
 זכרון וז"י נשם רש"א. ר"י שם מסתפקים עוד בברכה אחרונה (י) של יין אם מברכין אותה (יא) על כזית
 ילכן טוב לזוהר שלא לשתות (יב) (אלא) פחות מכזית או (ה) רביעית: ב (יג) הטועם את
 (ו) התבשיל "א"צ לברך (ז) (יד) * עד רביעית (טו) 'ואפי' אם הוא בולעו ו"א שאם הוא בולעו
 (טז) טעון (ט) ברכה ולא פטרו את הטועם אלא (יז) כשחזור (ט) [ד] ופולט (יח) ואז אפילו על הרבה
 א"צ ברכה: הנה (יט) וספק ברכות (י) להקל:

באר היטב

מה שראוי לאכול ממנו ואפילו אכל הגרעין לא מיקרי בכיה דכבר
 שאין דרך לאכול כגון זית אכל בעננים ורמונים דרך לאכול הגרעין
 עמ"א: (ה) רביעית. לעיל סי' ק"ל כתבנו במלא לוגמיו סגי בכוס
 גדול או אפילו פחות מזה אם שמה רוב הכוס ט"ו: (ו) התבשיל.
 לידע אם צריך מלה או חבלין רש"י עמ"א ועי' סי' תקס"ו: (ז) עד
 רביעית. ואפילו לטעום הרבה קדירות שרי ומיהו אם כונתו לאכול
 מעט אסור לעשות הרבה פעמים דה"ל אכילה מעלייתא מ"א ועיין
 בתשובת חות יאיר סי' ק"ס וציד אהרן: (ח) ברכה. אפילו בכל
 שהוא: (ט) ופולט. ללא מיקרי הנאה אלא בתוך מעיו וא"כ ה"ה
 ללועם ופולט מ"א. ו"ע באותן שנותנין עשב שקורין טובא"ק או טוטי"ן לתוך
 השפופרת ומדליקין אותו ושואבין את העשן לתוך פיהם
 וחוזרין ופולטין אותו ז"ע אי דמי לטועם ופולטו ש"ס ברכה או דלמא דומה לריח
 שצריך לברך ק"ו כאן שגם הגוף נהנה ממנו
 שהרבה שנתנין ממנו כמו שאכל וסחה עסי' ר"ו סי' ג' מ"א וע"ש"ת הל"ק ט' סי'
 ק"ח דעל טובא"ק ששואבין בחוטם א"ל לברך על הריח:
 (י) להקל. מ"א כתב דאין כאן ספק דאם כולע מנצח אפילו מעט ע"ש ועיין
 עטרת זקנים:

שערי תשובה

ועי' ביד אפרים מ"ש על דברי המג"א ועי' בפ"מ יו"ד סוף שער
 התערובות ועל מ"ש שם על החו"י סי' ק"ס: * [ד] ופולט. ענה"ט ועיין
 נמור וקליעה דכבר פשוט הוא שאין לברך בעיסון הטב"ק וכי מח"כ
 שם סמך דייט בעיניו זה כי יש ממירין להדליק הפיפ"א מנר של חלב
 ופ"ר ממיר להדליק מראש השלהבת ובה"ק כתב בשם הרב מוהר"ר דוד
 גרשון שספר לו שראה בתלום שהיו מגדים אותו בשמים על הדלקת הפיפ"א
 מנר של חלב ועיין במשאת משה חלק יו"ד סי' ד' שכתב שאם אחד נוהג
 אסור למי שאינו נוהג להדליק מנר של חלב וליתן להצדו הנוהג ע"ש
 ועיין ביו"ד סימן קי"ט ג"כ שם וע"ש שף הנוהג ביו"ט ראשון אכל

משנה ברורה

ע"ו. ואם נמלא בתוך הגרעין גופא דבר שראוי לאכול ואלו מה
 שבתוך הגרעין וזרק קליפתו הקשה (כעין פלומי"ן) שלנו דעת המ"א
 וא"ר (כה) דזה ג"כ הוא בכלל בכיה אחרי שעכ"פ אכל מה שראוי
 לאכול ממנו: (י) של יין. וה"ה (כו) שאר משקין: (יא) על כזית.
 דהוא (כו) שלש רביעית דלפטר דלענין משקה ג"כ משערין כמו
 בצכילה כזית: (יב) אלא פחות וכו'. וצדיענד אם שמה כזית
 ואין לו רביעית טוב לזוהר שלא ישמה (כז) עד רוב רביעית וכ"ש
 שלא ישמה (כט) כשיעור בינה שהוא שני חלקי רביעית ד"א דעל
 שעוריה אלו יש לברך ברכה אחרונה ועיין לעיל סימן ק"ץ סק"ד
 מה שכתבנו שם: ב (יג) הטועם וכו'. דלע"ג דאסור ליהנות מן
 העו"ה בלא ברכה אפילו כל שהוא בין בצכילה בין בשמיה היינו
 כשמתכוין לאכול ולשתות (ל) אכל הכא שאין כונתו אלא לטעום לידע
 אם צריך מלה או חבלין א"ל ברכה לא לפניה ולא לאחריה ואפילו
 אם הוא אוכל קצת מהמאכל אחר הבישול [שאין ציכלמו לתקן או
 המאכל] ורק לידע אם הוא טוב ג"כ מנצחים הא"ר והפמ"ג דגם זה
 בכלל טעימה אחרי שאין כונתו לשם אכילה: (יד) עד רביעית.
 כמו שמתכוין לאכילה. ועיין במ"א שכתב דעד רביעית דשרי היינו
 לעשות הרבה פעמים דהו"ל אכילה מעלייתא. ולענין טעימה אחיה
 דבר אוכל לידע אם הוא טוב (לג) מנצחים האחרונים דשיעורו הוא רק
 עד כזית. ודע דאף שבשו"ע כתב אין צריך לברך ממילא אסור
 לברך דהו"ל בלע"ל [אחרונים]: (טו) ואפילו אם הוא בולעו. ואם הוא פולט
 (לג) מותר אפילו ביומ"ר רביעית בלי ברכה
 גם לדעה זו: (טז) טעון ברכה. אפילו בכל שהוא כיון שיש לו הנאה מעיו:
 (יז) כשחזור ופולט. דבזה המירו כשכונתו רק לטעימה
 בעלמא כיון שאין לו רק הנאה החיך מהתבשיל שטעם (לד) או מהאוכל
 שלע"פ. ואותן שנותנין עשב שקורין טובא"ק לתוך שפופרת
 ומדליקין אותו ושואבין העשן צפיהם נסתפק המ"א בזה אי
 הוא כטועם ופולט (לה) והאחרונים החליטו בפשיטות שאין לברך על
 עיסון הטב"ק הזה: (יח) ואז אפילו וכו'. וע"כ הלועם לחיטוק כיון
 שאינו כולע אפילו להרבה א"ל ברכה: (יט) וספק ברכות
 להקל

ביאור הלכה

* עד רביעית. עיין במ"ב מש"כ בשם המ"א דאפילו לטעום מהרבה
 קדירות שרי והנה א"ל לומר דכונתו מכולם כדי רביעית דל"כ
 מאי רבותא ועוד מזה זה שקים א"כ ומיהו אם כונתו לאכול מעט וכו'
 דה"ל אכילה מעלייתא מאי מעלייתא הכא מה דהוי מהרבה קדירות כיון
 דבין כולם לא היה אלא כדי רביעית ואי משום דכונתו לאכול א"כ אפילו
 מקדירה אחת נמי יהיה אסור וע"כ נראה דכונת המ"א הוא דמותר כדי
 רביעית מכל קדירה וקדירה דעל כל אחת בשם טעימה מקרי לידע אם לריכה
 מלה ותכלין. ולכאורה דכריזו אלו שייכים לשתי הדעות המנוצרות בסתמן
 תקס"ו סי' כ"ד דהיינו להפוסקים שם דאפילו צנה אחת מותר כדי רביעית
 יהיה מותר מכל קדירה וקדירה רביעית בנ"א ולהפוסקים שם דדוקא מעט
 מעט יהיה מותר מכל קדירה מעט מעט עד כדי רביעית אמנם ראיתי לקמן
 שם צביואר הגר"א דס"ל דשתי הדעות שם הוא רק לענין התענית אבל
 לענין ברכה אי נאסור דאונות הגמרא קאי עלה ע"כ מה דקאמרה הגמרא
 כדי רביעית היינו צנה אחת והכא בעיננו הלא לדעה ראשונה דהוא דעת
 הרמב"ם דדע דס"ל דהפוסקים קאי אף לברכה וזו שכתב הגר"א וא"כ
 ע"כ דס"ל דאפילו צנה אחת שרי. ודע עוד דמה שקים המ"א דאם
 כונתו לאכול מעט אסור לעשות הרבה פעמים דהו"ל אכילה מעלייתא

שער הציון

מתרגם: ס' שפיס

(כה) להרשב"א דנקטינן כותיה נגד הר"י וכ"ש להר"ש ועיין בפמ"ג וציד אפרים. ודע
 דנמאמר מרדכי מפסק מאד בזה וז"ל אחרי שכתב
 אחרונים העמיקו בהמ"א קשה להקל בזה. ודע עוד דמה שכתב בנ"ט
 ואפילו אם אכל הגרעין כבר השיגו במ"א דאין זה המסקנא לדינא:
 (כו) אחרונים: (ז) אחרונים. ואף דיש להסתפק עוד דלמא כזית
 הוא כשליש בינה אולי לא מחמירין כולי האי: (כז) ט"ו ועיין
 לעיל בסתמן ק"ס במ"ב סי' ק"י ודלמא בודאי יש להחמיר כדכתיבו:
 (כט) מ"א: (ל) ואם כונתו לטעימה וגם ליהנות מזה יש לעיין
 ולכאורה ראיה מלעיל סימן ר"ד סי' ס"ח דלר"ך לברך
 אכל צמתת הם שאני דאפילו אינו מתכוין להנאה כלל צריך לברך
 ומח"א משמע דלר"ך לברך: (לא) הר"ש ולקמן סימן תקס"ו וכ"כ
 בספר נהר שלום ע"ש: (לב) ע"ת וא"ר: (לג) כ"כ כמה אחרונים
 וכ"כ הגר"א צביואר ודלמא כדמשמע מאיזה אחרונים
 לדעה ראשונה ביהר מרביעית גם בפולט אסור] ולישאל דאפילו אינו מדוקדק לפ"ו
 וכבר העיר בזה הע"ת: (לד) מ"א: (לה) עיין בשע"ת ומגן
 גבורים:

הגהות ותיקונים: א) ועיין שו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ק"א:
 זיקוטי דברי הרב: א) ובסידור פרק ח' הלכה א' מביא רק יין. ב) ובסידור סדר
 ברכת הנהנין פרק ח' הלכה י"א כתב: ולא עד בכלל. ג) ובסידור
 פרק ח' הלכה י"א לא מביא עד כזית. ד) ובסידור פרק ח' הלכה י"א כתב
 שאם טעם ופולט רביעית או יותר צריך לברך.

Bon Limoud sur Matmidim!